

O KRANJČEVIČEVIM PISMIMA NOVAKU

Kad se govori o pismima što ih je S. S. Kranjčević poslao Vj. Novaku, spominju se obično četiri pisma. Ta četiri pisma prvi je objavio, kao što je poznato, Andrija Milčinović u članku »Iz prepiske Kranjčevićeve Novaku« (Savremenik, XIV, br. 1, 1919, str. 49—50), i to »prigodom desete obljetnice smrti« Kranjčevićeve.* Milčinović ne kaže gdje se nalaze originali tih pisama, odnosno čijim je posredstvom došao do njih. Kako »Savremenik« nije štampao faksimile pisama, a Milčinović, opet, nije naveo mjesto originalâ, budućim priređivačima Kranjčevićeve prepiske nije preostalo ništa drugo nego da povjeruju Milčinoviću.

Ilija Kecmanović u svojoj drugoj knjizi Kranjčevićeve korespondencije (»Prepiska Silvija S. Kranjčevića«, II deo, Sarajevo, 1966) objavio je samo prva tri pisma (na str. 33, 34, 56/57) ne označivši također izvor pisama, tj. ne znamo je li ih prepisao iz originala ili iz »Savremenika« (prema Milčinoviću). Usporedbom se ipak može lako zaključiti da mu je Milčinović bio izvor (unatoč mnogim pogreškama od kojih bismo neke mogli smatrati i tiskarskim, npr. Milčinović: »ko vreća« — Kecmanović: »kao vreća«, M: »tragična malograđanka« — K: »tragična malograđanska« i sl.). Kod prvog pisma nije Kecmanović čak ni označio da je pismo upućeno Novaku.

Priređujući treći svezak Kranjčevičevih sabranih djela (»Sabrana djela III. Proza, prepjevi, pisma, izdanje JAZU, 1967), Ivo je Frangeš objavio sva četiri spomenuta pisma (str. 546—548). U komentaru tim pismima (str. 762—763) Frangeš je — za razliku od Kecmanovića — u ovom kritičkom izdanju naveo, s pravom, sve ono što se iz dosadašnje literature o tim pismima moglo znati. Priređivač je tekst pisama preuzeo iz »Savremenika«, a budući da Milčinović nije naveo mjesto originalâ, u komentaru je stavljena oznaka: »Original nepoznat«.

Na sreću, originali pisama ipak — nisu nepoznati. U arhivu Gradskog muzeja u Senju ne nalaze se samo četiri nego pet pisama i jedna dopisnica što ih Kranjčević poslao Novaku i jedan Kranjčevićeve brzoglav upućen Novakovoj supruzi. Spomenute je originale poklonila senjskom muzeju Novakova kći gđa Ivka Šnidaršić-Novak.

*) Milčinović je možda napisao svoj članak već 1918. kad se navršavala 10-godišnjica Kranjčevićeve smrti, ali je — vjerojatno iz redakcijskih razloga — objavljen na početku 1919.

Na temelju usporedbe originalnih Kranjčevićevih pisama s Milčinovićevim tekstom vidi se da Milčinović nije bio besprijekoran prepisivač; neka je mjesta čak pogrešno pročitao.

Sva Kranjčevićeva pisma upućena Novaku pisana su na »uredskom« papiru sa zaglavljenjem »Nade«. Četiri poznata glase doslovno ovako:

(1)

Sarajevo, 23. III. 1898.

Dragi prijatelju!

Žalim veoma, što se nijesmo nikako vidjeli u Zagrebu. Kriv sam ja, nu¹ izvini, u onoj zbrci i naglom putovanju iz Zagreba u Zagorje, Banjaluku i Primorje teško mi je bilo uvrebat² čas, da se gdje zajedno dogodimo³. Tek biće⁴ prilike još ove godine, al i to samo ako bi se deseli u Zagrebu. Čovjek zvaničan ko⁴ vreća; on ne ide, već ga nose, ostave i opet odnesu.

Tvoja stvarca upravo je na »putu uredovanja«⁵, i biće Ti po želji, dok se proračunaju retci.⁶ Uz ovo dozvoli mi jednu čisto privatnu željicu.

»Gospodična Silvija« — ta naša tragična malograđanka⁷ svršava tužno, jer ne htjede da popravi i uporavi svog života. Nu ja bih, s razloga što imadem jedno premileno kumče takova imena, pak naročito uvažavajući osjetljivost njezinih roditelja (a i Ti si roditelj, pak znadeš, što se sve ne guta⁸) — evo⁹ s ovijem Tebe zamolio, da se ono ime promijeni u koje drugo. U tome nema nikakve¹⁰ izmjene u stvari, a tako bi ispunio ovu moju — ako hoćeš i ponešto bapsku željicu. Nu činim to zbog roditelja, pak nek ne bude smiješno.

Moj rukoljub milostivoj gospođi i primi od moje ženice i mene mnogo prijateljskih pozdrava.

Tvoj Silvije

(2)

Sarajevo¹¹, 23. XI. 1898.

Dragi prijatelju,

Hvala Ti na povjerenju, s kojim se obraćaš na me, i vjeruj da mi nije nikada teško posredovati za prijatelja.

O preostatku honorara javiću Ti kroz dva tri dana, dok se obračunaju pređujem i retci. U 23. broju svršava naime »Gospođica Fema«.

Što se tiče »Triju Driniča«, to bi, brate, takav sujet teško ušao u »Nadu«, s razloga što bi se sa stanovite strane uvijek moglo naći ljudi, koji bi i¹² u beletr. tekstu naišli na koješta, s čega bi prigovarali listu i podmetali mu kojekakve namjere. Tako Ti je u nas; čovjeku¹³ valja da je oprezniji, nego što bi da puši cigaretu, sjedeći na buretu pušćanog praha.

1) M(ilčinović), K(ecmanović), F(rangeš): »no«.

2) M, K, F: »nađemo«.

3) K, F: »bit će«.

4) K: »kao«.

5) M, K, F nisu označili »putu uredovanja« navodnim znacima.

6) F: »reci«; tako je i u drugim pismima.

7) K: »malograđanska«.

8) M, K, F: »pita«.

9) K: »sve«.

10) M, K, F: »nikakove«.

11) F: bez oznake mjesta.

12) M, K, F: bez »i«.

13) M, F: »u nas, i čovjek«; K: »u nas i čovjek«.

Sl. 63. — Veliki hrvatski pjesnik
Silvije Strahimir Kranjčević
(crtež A. Kuman)

Stampaj to u Zagrebu; tamo nijeste ovako na mrtvoj straži.
Uz srdačni pozdrav Tebi i rukoljub gospođi, jesam
Tvoj Silvije

(3)

Sarajevo¹⁴, 9. IV. 1900.

Dragi prijatelju,

Pripovijetka »Nakon dvadeset godina« imade svega 2006 redaka, što iznosi à 6 novč. po retku stodvadeset for. 36 novč. Spram autorske knjige primio si 100 for. predujma, ergo ostalo bi još dvadeset for. 36 novč. Prilazem Ti namiru u krunama, da je potpišeš i povратиš, pak će Ti se taj preostatak umah priposlati.

Ne bi bilo loše, kad bi tamo za dva ili¹⁵ tri mjeseca opet spremio koju pripovijest za »Nadu«. Iskreno Ti kažem: u tome je nastala neka suša, a Ti sve ljepše pogađaš žicu. Bog Te živio!

Ne pripovijedaj mi o materijalnim brigama, kad o njima¹⁶ i sam sanjam! Da nemam ovo vrijedne ženice, koja se zbog naših potreba muči u školi,

14) F: »Sarajevo?».

15) M, K, F: »ili«.

16) M, K, F: »kada i o njima«.

stanovao bih u daščari i morao bih se s dvije trećine želuca vježbati u nekoj vrsti *posne* vegetarijanske hrane, ako i u njih imade kakva takova »špajz-karta«¹⁷. Da bi mi Bog dao izdeverati bar još tri godine, bilo bi sve dobro.

Isporuči moj rukoljub mil. gospođi supruzi s pozdravom od moje Ele, a Tebe s cijelom Ti kućom pozdravlja

Tvoj Silvije

Biljega na namiru ne treba, pošto ga mi ovdje udaramo¹⁸

(4)

Sarajevo¹⁹, 22. V. 1900.

Dragi prijatelju,

Javljam Ti, da su novci poslani po Tvojim želji u Zagreb. Nu²⁰ glavnije je što Te žurno²¹ molim, da spremiš koji rad. U ogromnoj hrpi²² rukopisa (razumije se u *pripovjedačkom* pretincu), nema ništa, što bi podnijelo na prvoj stranici. Ako odmah pošalješ, moglo bi još u broj *od 15. juna*. Tvoj način pisanja rado se čita. Na odmoru si, pak upri!

Pozdravi mi lijepo sve prijatelje i nek si mi s njima zdrav i veseo! Za koji dan vidjećeš, kako su lijepo otisnute senjske slike u Sarajevu.

Tvoj Silvije

U Kranjčevićevu prepisku s Novakom spadaju još, kao što sam spomenuo, jedno pismo, dopisnica i brzoglav. Taj dio nije do sada nigdje objavljen.

Pismo (5)

Sarajevo, 11. VIII. 1900.

Dragi moj prijatelju,

Dne 8. o. mj. poslalo se je na Tvoju adresu K 195. 12 h. Novci su otišli u Senj, pak sad gledaj da ih dovabiš u Zagreb.

»Mazdu« prilažem po želji. Nije to da ne bi bila za »Nadu«, nu nije mi mogla pristati; jer često hoće potreba da se stvari ne samo važu, nego i metrom mjere. Kad si već navalio, eto Ti je, pak radi s njome, kako najbolje znaš.

Drugog mjeseca dolazi moja supruga u Zagreb, da polaže ispit iz prve skupine za više pučke škole. Kako ću da je dopratim, veseli me što ćemo se na čas vidjeti. Žalibože moraću umah natrag, jer o dopustu ne mogu ni sanjati, dok mi se ne vrati šef.

S rukoljubom Tvojim gospođi i s pozdravom dječici, jesam

Tvoj Silvije

17) M, F: »špaskarta«.

18) M, K, F: Nema ove rečenice koja se nalazi ispod Kranjčevićeva imena

19) F: »Sarajevo?«.

20) M, F: »no«.

21) M, F: nema riječi »žurno«.

22) M, F: »tuzi«.

Dopisnica (6)

Poštanski žig: Sarajevo, 19(?) novembra 1901.

Adresa:

Veleučenomu gospodinu

Vjenceslavu Novaku

prof. i književniku

Zagreb

Kr. muška preparandija

Sadržaj:

Dragi prijatelju,

Stari tečaj primiće se kraju, a novi broj od 1. januara 1902. valja da iziđe još pred Božić. Ne zaboravi »Nade«.

S rukoljubom... (nečitljive dvije riječi) i s pozdravima
Tvoj Silvije

Tri dana nakon Novakove smrti (poštanski žig: 23. 9. 1905) Kranjčević je iz Sarajeva poslao Novakovoj supruzi ovaj brzojav:

(7)

Adresa: Gđa Novak

Zagreb

Muška preparandija

Sadržaj:

Duboko potresen teškom Vašom sudbinom nikada neću prežaliti gubitak staroga pobratima i odličnog predaka nemilo pogođene hrvatske knjige. Bog Vam pomogao!

Kranjčević

Sl. 64. — Lik pjesnika S. S. Kranjčevića na Spomen-spisu, štampanom 1908. u Sarajevu.

Vjenceslav Novak

Sl. 65. — Originalni crtež književnika Vj. Novaka

PROSLAVA 1000 GODIŠNJICE HRVATSKOG KRALJEVSTVA U SENJU 1925.
Otkriće Spomen ploče Vjenceslavu Novaku

Sl. 66. — Ulica Potok, proslava otkrića spomen-ploče Vjenceslavu Novaku 1925.